

Yttrande avseende ert dnr. U2021/03373

Luleå tekniska universitet (LTU) yttrar sig härmed över remisspromemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare.

Luleå tekniska universitet ställer sig i grunden positiv till ett professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (U2021/103373) och ser flera förtjänster med förslaget. Framför allt är det positivt att meritering och karriärmöjligheter ges skolprofessionerna. Universitetet ser dock behov av ytterligare utredning och tydliggörande av promemorian. Bland annat ser universitetet rådets sammansättning och det inflytande som rådet kommer att få som ottydligt, men också lärosätenas roll och utrymme i detsamma är ottydligt och kräver ytterligare utredning. Det är också ottydligt hur samverkan mellan rådet och lärosätena ska gå till. Universitetet betonar vikten av att lärosätena ges möjlighet att ta ansvar för den kompetensutveckling som ska ligga till grund för meriteringen.

I promemorian uttrycks att ”Universitet och högskolor är centrala i framtagandet av nya insatser inom den nationella strukturen för kompetensutveckling. Det är dessutom troligt att universitet och högskolor kommer att vara utförare av flera av dessa nya insatser. Eftersom universitet och högskolor ska garantera den vetenskapliga grunden i insatserna är det viktigt att de ges möjlighet att även påverka själva framtagandet av dessa insatser” (s. 61). Universitetet vill trycka på lärosätenas roll och ansvar för utformningen av den kompetensutveckling som kommer att ges inom ramen för professionsprogrammet.

Universitetet ser positivt på att förslaget förespråkar ett nationellt professionsprogram då detta kan bidra till likvärdighet avseende såväl möjligheter till kompetensutveckling för yrkesgruppen som till att elevers utbildning ska vara likvärdig och av hög kvalitet oavsett region. En nationell struktur för kompetensutveckling skulle kunna vara ett kraftfullt verktyg för att systematiskt utveckla kvaliteten i undervisningen och ledarskapet i skolor och förskolor. Remissen konstaterar (s. 44–45) även att små kommuner inte alltid har de ekonomiska förutsättningar som krävs för att erbjuda de verksamma i skolväsendet tillräcklig kompetensutveckling. Lärosätet betonar i sammanhanget att det är viktigt att det finns en tydlig struktur som gör att regionala/lokala behov beaktas för att säkerställa en likvärdig skola för alla.

Expedieras till: Registrator, Cathrine Norberg, Lena Manderstedt, Anna Öqvist, Annbritt Plao HLT samt Kristina Bäck, VSS.

Elektronisk signatur

Universitetet ställer sig vidare positivt till att förslaget bidrar till ökad transparens i förhållande till förstelärartillsättningen (s. 56). Förslaget blir tydligare än nuvarande karriärsteg, där förstelärare är kopplade till den skolhuvudman som utsett läraren. Promemorians förslag skapar erkännande av individens kompetens genom meriteringsnivån. Då meriteringsnivån söks och beslutas av en statlig myndighet blir den knuten till personen och därmed mer beständig än systemet kring förstelärare (s. 82).

Det saknas idag en struktur för långsiktig samverkan för fortbildning för yrkesgruppen (s. 25). Universitetet ser att förslaget skulle kunna bidra till långsiktighet vad gäller lärosätens insatser när det kommer till att utveckla relevant fortbildning för lärare, förskollärare och rektorer (s. 24). Förslaget skulle också kunna underlätta för mindre lärosäten att möta upp skolhuvudmännen när det gäller utbildningsinsatser, något som hittills har varit svårt då framförhållningen från Skolverket varit alltför knapp med den följd att lärosätet inte har haft möjlighet att avsätta resurser för att utveckla efterfrågade utbildningar.

Universitetet ser dock ett antal brister och otydliga inslag i remissen vilka adresseras nedan. Rådets sammansättning, inflytande, syfte och roll är avgörande enligt universitetets sakkunniga och de ställer sig frågande till om det är rimligt att lärosäten representeras med endast två personer (s. 63). Universitetet ser risk för centraliserad makt och att rådet får en tung roll. Det är dessutom otydligt hur frågor bereds. Universitetet vill också framföra att det finns stor kunskap om pedagogisk och ämnesmässig bedömning vid lärosätena som borde tas tillvara vid framtagande och bedömning av kriterier.

Lärosätena och deras roll är tämligen osynliga i förslaget. Det hade varit önskvärt med tydliggörande av de konsekvenser ett professionsprogram med dess insatser leder till för lärosätena då dessa sannolikt kommer att vara utförare av flera av de nya insatser som professionsprogrammet innebär. Eftersom universitet och högskolor ska garantera den vetenskapliga grunden i insatserna är det viktigt att de ges möjlighet att även påverka själva framtagandet av dessa insatser (s. 61). Utöver det saknar universitetet ett uttalat fokus på regionala olikheter.

Kapacitets- och resursfrågorna är ytterligare områden som behöver klargöras. Inrättandet av en nationell struktur för kompetensutveckling innebär att universitet och högskolor kommer att få ytterligare uppdrag och ingå nya överenskommelser på grund av behovet av ytterligare kompetensutveckling och ett kompletterande kursutbud. Detta kommer att ställa krav på lärosätenas kapacitet i form av personella resurser och eventuellt på nya arbetsformer (s. 61). Lärosätet behöver ha möjlighet att påverka och styra över själva framtagandet av dessa insatser. För att nå bästa möjliga kvalitet bör samverkan mellan Skolverket och lärosäten behöva utvecklas (s. 61).

Universitetet anser vidare att det behöver säkerställas att lärarna kan genomföra programmet och utredas hur detta kan möjliggöras samt om det kommer att vara aktuellt för verksamheterna att ta in vikarier vid utbildningstillfällena. Om kompetensutvecklingen ska kunna genomföras medan lärare, förskollärare och rektorer fortsatt arbetar i verksamheterna

Elektronisk signatur

och nå alla skolor i landet, ställer det stora krav avseende innehåll och form (s. 24). Utföransvaret ska ligga på huvudmannanivå som därmed har det yttersta ansvaret för att utbildningen har den kvalitet som krävs för att uppfylla de nationella målen och för att utbildningen även i övrigt genomförs enligt skolförfattningarna. Detta ställer krav på att tillräckliga resurser finns för att genomförande ska vara möjligt (s. 31). Det måste också finnas tydliga incitament för lärare i form av lön och arbetsuppgifter efter genomför meritering.

Avseende innehåll i kompetensutvecklingsutbudet för yrkesgruppen vill universitetet betona att inte bara ämnesdidaktik och specialpedagogik (s. 50) utgör viktiga meriteringsgrunder, utan även den utbildningsvetenskapliga kärnan, UVK, något som inte alls nämns i remissen. Universitetet ser också behov av tydliggörande av koppling mellan professionsprogrammet och andra kompetensutvecklingsinsatser och samverkansinsatser (Försöksverksamheten med Utveckling, lärande och forskning, ULF samt Övningsskolor) (s. 29).

Förslaget anger att karriärstegsreformen ska kopplas till det nationella meriteringssystemet så att endast en meriterad lärare kan utses till förstelärare och endast en särskilt meriterad lärare kan utses till lektor (s. 57). Universitetet ställer sig frågande till att de två meriteringsnivåerna i förslaget inte bygger på varandra och att den särskilt meriterade nivån även kan sökas av en person som inte har någon erfarenhet av undervisning i skolverksamhet.

Universitetet befarar också att förslagens krav på undervisning i åtta år i skola alternativt fyra år i utsatt skola kan få negativa effekter för de utsatta skolorna, som då riskerar att utgöra ”trampolin” för lärare som vill meritera sig snabbt (s. 53). Dessutom ser universitetet en risk för att dessa lärare inte är de som är de mest lämpade att undervisa i sådana skolor.

Remissen anger (s. 69) att Skolverket som ansvarig myndighet för det nationella professionsprogrammet bör bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om dels de villkor som ska vara uppfyllda för respektive meriteringsnivå i den nya förordningen om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare, dels i meriteringsförfarandet (avsnitt 6.6 och 6.8). Universitetet lyfter vikten av att professionerna, huvudmännen och lärosätena ska ges inflytande när underlag för dessa föreskrifter ska tas fram (s. 60).

Skolforskningsinstitutet arbetar för att all undervisning i skolväsendet ska bedrivas på vetenskaplig grund samt att bidra till att förutsättningar ges för planering, genomförande och utvärdering av undervisningen, detta med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetssätt. Skolforskningsinstitutet ska vidare bidra till goda förutsättningar för barns och elevers utveckling och lärande och till förbättrade kunskapsresultat för elever (1 § första stycket förordning [2014:1578] med instruktion för Skolforskningsinstitutet). Koppling mellan förslaget professionsprogram och myndigheten efterfrågas av universitetet.

Elektronisk signatur

Universitetets sakkunniga saknar i skrivelsen också konkretion kring kompetensutvecklingsstrukturen samt om hur bedömning av vilket kompetensutvecklingsbehov som finns ska gå till.

Sakkunniga vid Luleå tekniska universitet har varit:

Cathrine Norberg, Professor, Prorektor

Lena Manderstedt, Biträdande professor, ledamot i Filosofisk fakultetsnämnd

I övrigt sakkunniga från Institutionen för hälsa, lärande och teknik (HLT):

Anna Öqvist, Biträdande professor, Huvudutbildningsledare

Annbritt Palo, Biträdande professor, Utbildningsledare

Expedieras till: Registrator, xx, YY>

Elektronisk signatur